

Dva příklady využití animované tvorby v muzeu

Petra Peštová

Kateřina Hausenblasová

Příspěvek představuje dva přístupy k využití filmové animované tvorby v rámci vzdělávacích programů v muzeu. V prvním případě byla animační dílna zařazena jako závěrečná, rozšiřující nabídka vzdělávacího programu k výstavě s environmentálním podtextem. Tvorba scénáře krátkého filmu a jeho zpracování žáky mělo sloužit mimo jiné jako jedna z metod získávání dat k ověření didaktického zpracování učiva, aplikovaného v prostředí muzea.

Druhý případ nastiňuje naopak využití animované tvorby a její specifické formy poznávání jako primárního nástroje edukace v muzeu. Animovaný film o životě a díle Jakuba Jana Ryby zde vznikl na základě cílené, několikaměsíční spolupráce žáků ZUŠ JJR a Podbrdského muzea. Žáci v rámci sběru materiálů a výtvarnému zpracování podkladů k filmu navštívili řadu míst a institucí a v duchu objektového učení se učili konfrontovat reálie. Snaha o zprostředkování vědomostí pomocí filmové řeči nutila žáky formulovat myšlenky do vizuální filmové podoby tak, aby byly srozumitelné pro diváka a měly nosnou informativní složku.

„PŘÍBĚH ZEMĚ“ – animační dílna jako závěrečná, rozšiřující nabídka vzdělávacího programu s environmentálním podtextem

V roce 2011 byla ve Vlastivědném muzeu Nymburk prezentována výstava Y. A. Bertranda Energie. Vzdělávací program k výstavě vznikl v úzké spolupráci s nymburským gymnáziem a místními základními školami, vycházel z RVP ZV a hlavním mottem byla otázka: „Mohu také já sám přispět ke zlepšení svého okolí?“. Proto jsem z pozice muzejního pedagoga výstavu doplnila o výtvarné objekty recyklující výtvarnice Dagmar Urbánkové a vzdělávací program k oběma výstavám jsem tak zaměřila nejen na představení globálních problémů naší planety (obnovitelné a neobnovitelné zdroje energie, trvale udržitelný rozvoj, biodiverzita), ale také na konkrétní příklady lidí, kteří se pokusili své způsoby života z ekologických důvodů změnit. Práce v expozici byla doplněna o komentovanou projekci, která se opírala o poznatky socioložky Hana Librové (Pestří a zelení a Vlažní a váhaví – ekologická stopa, ekologický tlumok, ekologické bydlení, způsob života, recyklace). Každý vzdělávací program završovala recyklační výtvarná dílna – žáci po příkladu recyklujících výtvarníků vytvořili kolážovou postavu, která odkazovala k pozitivnímu nebo negativnímu (spotřebnímu) způsobu života.

Nabídka vzdělávacích programů byla rozšířena o EKODEN pro žáky nižšího gymnázia. V rámci setkávání s osobností (Dagmar Urbánková) jsme zvali školy na autorské dramatické představení, literární besedu a výtvarnou dílnu. Jako závěrečná nabídka vzdělávacího programu k výstavě s environmentálním podtextem byla zařazena **dílna animační**.

Tato dílna je příkladem využití mediální tvorby v prostředí muzea, a to i v případě, kdy muzeum regionální úrovně nemá odpovídající technické vybavení ani prostory pro vzdělávací programy. Byla realizována ve spolupráci se studentkami Pedf UK za využití dvou notebooků, dvou fotoaparátů, malého stolu a skleněné desky. Animační dílny se zúčastnily dvě skupiny žáků, které dříve absolvovaly vzdělávací program (Prima A nymburského gymnázia a výtvarný kroužek DDM Symfonie). Přípravná, motivační fáze byla realizována v prostorách gymnázia. Primáni dostali za úkol vymyslet scénář krátkého filmu, příběh, ve kterém by uplatnili některé vědo-

mosti, získané při vzdělávacím programu v muzeu. Podmínkou bylo využít při animaci všechny kolážové postavy, které při programech vznikly. Tak se všichni žáci, kteří program navštívili, stali aktéry filmu. Vlastní animace byla realizována v prostorách DDM Poděbrady (úvodní část filmu, časová dotace 4 hodiny), druhá přímo v prostorách muzea (hlavní část filmu, časová dotace opět 4 hodiny). Hudbu k filmu složil žák primy A. Tvorba scénáře krátkého filmu a jeho zpracování žáky mělo sloužit mimo jiné jako jedna z metod získávání dat k ověření didaktického zpracování učiva, aplikovaného v prostředí muzea. Film byl po dokončení rozeslán do všech škol, jejichž třídy program navštívily.

<https://www.youtube.com/watch?v=MIBKMy-eVHk&feature=youtu.be>

„JAKUB JAN RYBA DĚTSKÝMA OČIMA“ – příklad využití animované tvorby jako primárního nástroje edukace v muzeu i ve škole

Výtvarný obor ZUŠJJR Rožmitál pod Třemšínem, Podbrdské muzeum, Aeroškola

V roce 2015 jsme si připomínali výročí 250 let od narození a 200 let od smrti rožmitálského učitele a hudebního skladatele Jakuba Jana Ryby (1765 – 1818). Jakub Jan Ryba byl tedy hlavním mottem všech školních projektů. Žáci výtvarného oboru ZUŠJJR vytvořili animovaný film, který vznikl na základě cílené, několikaměsíční spolupráce žáků VO ZUŠJJR, Aeroškoly, Podbrdského muzea a Společnosti přátel J. J. Ryby.

Záběr z filmu – pan učitel Ryba hraje žákům na housle |

Naším cílem bylo vytvořit animovaný dokument, který bude součástí vzdělávacího programu (jako prvotní motivace pro dětské návštěvníky muzea – před vstupem do expozice). Projekt byl vystavěn na pilířích konstruktivistické pedagogiky a objektového učení – důraz byl kladen na autenticitu exponátů a prostředí, projektové metody, reflexi a sebereflexi a prezentaci tvorby dětí. Trval od září 2014 do května 2015, kdy vyvrcholil vernisáží výtvarných prací a premiérou animovaného filmu. Animovaná tvorba a její specifické formy poznávání byly v rámci projektu využity jako primární nástroj edukace v muzeu.

Projekt byl realizován ve třech fázích. Přípravné fáze se účastnilo šest malých třídních skupin žáků výtvarného oboru, pouze dvě skupiny nejstarších žáků však animovali vlastní film. Žáci v rámci sběru materiálů a díky výtvarnému zpracování podkladů k filmu navštívili řadu míst a kulturních institucí, spjatých se životem a dílem místního pedagoga a hudebního skladatele Jakuba Jana Ryby (sbírkové, předměty, archiv, chrámy, kde Ryba poslouchal hudbu a hrál). Navštívili i místa související s tvorbou profesionálních animovaných filmů, například studio Via Lucis. V duchu objektového učení¹ se pak učili konfrontovat realie. Velký důraz byl kladen na kresbu v plenéru, děti kreslily místa, kde Ryba působil, a pro kolorit doby na malém městě například i živá zvířata.

Ve druhé fázi připravili nejstarší žáci na základě získaných vědomostí a praktických zkušeností podle filmového scénáře storyboard. Snaha o zprostředkování vědomostí pomocí filmové řeči nutila žáky formulovat myšlenky do vizuální filmové podoby tak, aby byly srozumitelné pro diváka a měly nosnou informativní složku. Podle storyboardu

*Animační soustředění, pohled do studia a práce ve vrstvách na animačních stolech.
Foto Jana Fischerová.*

Animační soustředění, pohled do studia a práce ve vrstvách na animačních stolech. | Foto Jana Fischerová.

pak kreslili konkrétní figury dle skutečných modelů v dobových kostýmech, dle kreseb připravovali plošné loutky.

Podklady pro animaci žáci zpracovávali formou několika výtvarných technik. Základem byla kresba, při přípravě loutek byla uplatněna koláž a asambláž. Dramatické scény či duševní vypětí JJR jsou ilustrovány linorytem.

Vlastní animaci filmu předcházely dva animační semináře, které již byly vedeny ve spolupráci s pražskou Aeroškolou a jejichž cílem bylo seznámení dětí se základními principy animace, jejími možnostmi a limity. Jednalo se o jednoduché animační stop-motion etudy, které měly žáky připravit na souvislou práci ve studiu. Během prvního semináře vznikly kromě pixilovaných etud také titulky, během druhého pak měli žáci možnost pracovat již přímo v animačním studiu, kde se seznamovali s prostorem, technikou a vyzkoušeli si ploškovou animaci ve vrstvách. Před vlastním soustředěním byl k dispozici dabing, na kterém spolupracovaly děti z literárně dramatického oboru.

Poslední fází projektu bylo závěrečné týdenní animační soustředění, které proběhlo v prostorách Podbrdského muzea. Zde již jen 14 žáků ve věku od 10 do 14 let pracovalo 6 hodin denně ve třech pracovních skupinách na závěrečné přípravě podkladů a vlastní animaci, opět ve spolupráci s Aeroškolou. Žáci měli ve studiu k dispozici jeden přípravný stůl a dva stoly animační – se třemi vrstvami skel. Harmonogram dne obsahoval kromě vlastní animace také hry vztahující se k filmové řeči, projekce krátkých animovaných filmů a procházky na místa, která Jakub Jan Ryba sám navštěvoval a která pak žáci ve filmu animovali.

Během soustředění byli žáci neustále konfrontováni s filmovým storyboardem, podle kterého byla rozdělována práce do skupin a který sloužil i k celkové orientaci v čase a prostoru. Byl kladen důraz na pečlivou přípravu každé scény od fixace kulís, přes nastavení techniky a světla až po rozpis časování každé animované sekvence. Pozorování reálného pohybu se stalo základním východiskem pro fázování animace. Každý den byl zaměřen na jeden konkrétní problém týkající se dynamiky animace a na jeho aplikaci do vybraných záběrů. Důležitým prvkem byla i každodenní projekce profesionálních animovaných filmů a reflektivní projekce hotových animačních sekvencí z předešlých dnů, které dávaly žákům zpětnou vazbu k jejich stávající práci.

Postprodukcí zajišťovala z časových důvodů již samotná Aeroškola, která však důsledně respektovala dětskou vizi filmu a při skládání sekvencí postupovala podle dětmi vytvořeného storyboardu. Ukázalo se jako nutnost věnovat ještě jednu vyučovací jednotku tzv. dotočkám a nafotit do filmu ještě několik animovaných sekvencí. Na závěr byl film konzultován s Prof. Rudolfem Adlerem z pražské FAMU a jeho připomínky byly reflektovány v závěrečné části postprodukce.

Projekt se podařilo zrealizovat včetně dílčích cílů. Žáci díky práci na filmu poznali, že mohou dohledat množství materiálů, vypovídajících o konkrétní době. Jejich snaha o zprostředkování vědomostí pomocí filmové řeči, tedy snaha formulovat myšlenky do vizuální filmové podoby tak, aby byly srozumitelné pro diváka a měly nosnou informativní složku, umožnila jejich nabyté vědomosti reálně aplikovat a pomohla je upevnit.

Velmi důležitým shledáváme fakt, že jejich dílo je dále k dispozici Podbrdskému muzeu jako součást výukových materiálů. Projekt byl tak pro děti skutečnou „zakázkou“, vidí, že jejich práce může být užitečná a sloužit druhým. Spolupráci žáků s kulturními institucemi vnímáme jako velmi prospěšnou a rozhodně budeme na podobných projektech dále pracovat.

Poznámky:

¹ Petraková, B., 2009: Příběhy sbírkových předmětů. Acta musealia Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně, supplementa, 2009/3, s. 109.

Základní literatura:

Adler, R., Myslík, J. 2006: ABCD pro všechny, Film a video. VČVSAFV a Impuls, Hradec Králové.

Hofmeister, R. R. 1971: Uštvaný génius. SN a K, Praha.

Librová, H. 1994: Pestří a zelení. Hnutí duha.

Librová, H. 2003: Vlažní a váhaví. Doplněk, Brno.

Němeček, J. 1957: Školní deníky Jakuba Jana Ryby. SPN, Praha.

Pastorová, M., Adler, R., Šlaisová, J.: Filmová/audiovizuální výchova; metodická podpora – informační zdroje. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10717/filmova-audiovizualni-vychova-metodicka-podpora-informacni-zdroje.html/>.

Ryba, J. J. 2005: Můj život a hudba. Přepis a překlad Smolová, V. Společnost Jakuba Jana Ryby, Národní knihovna ČR a Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Rožmitál pod Třemšínem.

Dobové mapy a vyobrazení měst z 18. – 19. století.